

Les boires de canvi

Un cop format el nou Govern espanyol ja s'han començat a produir els primers passos i gestos. Els bons propòsits que insinuà José Luis Rodríguez Zapatero, en el seu discurs d'investidura han començat a anat deixant pas a les concrecions polítiques, fetes des de les diferents carteres ministerials. N'hi ha hagut per a tots els gustos, fins i tot per als més rancis, com és el cas de la cerimònia de presa de possessió de José Bono, ara ministre de Defensa espanyol, en què l'ex-president castellanomanxec es va vantar de ser fill de falangista.

Sembla que els canvis a l'estat espanyol són molt difícils i els primers passos del nou Govern plantegen moltes zones boiroses i plenes d'indefinicions que poden afectar directament les expectatives que s'havien generat amb la derrota electoral del PP.

■ **Estructura de l'estat.** En aquest àmbit, les intencions del Govern són bastant difuses. Caldrà que les concreti. Zapatero ha dit que proposarà la reforma del Senat, però per a què? Com? Es tracta de donar competències legislatives exclusives al Senat en certs temes que són de l'àmbit exclusiu autonòmic? O només vol fer-ne un lloc de trobada dels governs autonòmics? Seria, el nou Senat, una mena de centre de reunió entre tots els iguals –governos de cada autonomia– que intensificaria el sentit politicoideològic profund del que va ser el *café para todos* de 1978, o, pel contrari, una cambra que ajustaria i canalitzaria les diferències (asimetria?) –per molt implícites que siguin– entre “nacionalitats” i “regions” que preveu la Constitució? Només es poden plantejar dubtes, perquè Zapatero ha fugit d'estudi conscientment i no vol donar cap resposta concreta que el posi en perill d'enxampar-s'hi els dits.

■ **Pel que fa a l'interès municipal** del nou Govern, se'n coneixen dues dades. Una, que la primera audiència presidencial de naturalesa institucional la va concedir al president de la Federació de Municipis d'Espanya, el socialista Francisco Vázquez, i això, implícitament, es pot entendre com un missatge de comprensió de Zapatero per les necessitats financeres municipals, així com per la resta de reivindicacions municipalistes tradicionals. Però tampoc no hi ha res clar en aquest àmbit. Potser el Govern vol enfortir les competències i finançament municipal a costa de les autonomies? I, en cas contrari, com s'ho farà?

D'altra banda, el programa electoral del PSOE –i cal recordar que governa tot sol– comparteix amb el del PP la promesa de reformar la llei electoral per tal d'alterar l'actual forma d'elecció d'alcaldes. Si més no en alguns casos –ciutats més grans– els dos grans partits estan d'acord a acabar amb el sistema actual proporcional introduint-hi correccions –amb diferències de matís segons cada programa– de tipus majoritari: és a dir, que l'alcalde seria el de la força més votada. No cal dir que una reforma així debilitaria els partits més petits. Això és part d'allò que va advertir Zapatero: “*lo que se promete, se hace*”, i per tant és vigent i, si així és, s'avé amb l'Espanya plural? O no es pensa posar en pràctica? No s'ha sentit cap referència postelectoral al respecte.

■ **Reforma constitucional.** Sobre el particular, el verb que ha emprat Zapatero ho diu tot: “proposaré”... És l'únic que pot fer: proposar. Segons el mateix articulat de la Carta Magna, la reforma constitucional ha de complir uns requisits imprescindibles –bàsicament tres cinquenes parts dels vots afirmatius del Congrés– que poden deixar la “proposta” en paper mullat si el PP no hi està

Els primers passos del nou Govern espanyol han començat a concretar les línies que seguirà l'executiu encapçalat per José Luis Rodríguez Zapatero. Darrere les abstraccions i les bones maneres que el nou president espanyol va exhibir en el debat d'investidura s'entreveuen alguns trets més concrets que obren incògnites sobre el veritable abast dels canvis que defensava el PSOE.

Jose Luis Rodríguez Zapatero, durant en el debat d'investidura com a president del Govern.

d'acord. Dit d'una altra manera: l'acord ha de ser entre PSOE i PP. Si no, no hi ha res a fer. D'aquí que Zapatero utilitzi les formes verbals en futur i de naturalesa voluntarista. Potser ho proposarà, però caldrà veure com treballa prèviament aquesta proposta. És senzillament impossible que d'un acord entre el PSOE i els nacionalistes –i eventualment IU– se'n pugui derivar una reforma que alteri el marc institucional actual. La Constitució en això és rotunda: només el consens entre les dues forces majoritàries –actualment socialistes i conservadors, abans la UCD i el PSOE, que foren les que pactaren el nucli constitucional– permet abordar un procés de reforma per al qual es requereix el vot afirmatiu de tot dos. Per si serveix de referència, històricament les constitucions espanyoles –al contrari d'altres estats– sempre han estat les menys reformades.

Políticament, doncs, la “proposta” de reforma que pugui fer Zapatero –que, en tot cas, seria al final de legislatura, per-

què constitucionalment és previst que després d'acceptada per les Corts, aquestes es dissolguin i les noves confirmin la reforma– estarà sotmesa a la voluntat del PP, la qual cosa fa pensar en tres opcions: una, que finalment no hi hagi proposta, perquè el PP s'hi oposi i el PSOE no vulgui rebre una derrota parlamentària d'aquesta magnitud prop de les eleccions; dos, que hi hagi proposta, tot i estar condemnada al fracàs, per aïllar el PP; i, tres, que hi hagi proposta i que s'aprovi amb els vots d'un nou PP si aquest partit experimenta durant els pròxims dos o tres anys una mutació ideològica i política radical.

■ **Reformes estatutàries.** Qualsevol reforma estatutària s'haurà de sotmetre a la Carta Magna i al consens. Així matisava Zapatero el compromís electoral d'acceptar l'Estatut que sortís aprovat del Parlament de Catalunya. Sobre el particular, doncs, també en això és molt boirós. Assegura la submissió de

tota reforma al mandat constitucional i, a més, diu que caldrà “un ampli consens”. Però quin consens, de quina magnitud? I a on: al Parlament d'origen o a les Corts generals? Ara bé, en aquest cas sí que és cert que –suposant la constitucionalitat de cada petició reformadora– els vots del PSOE i dels nacionalistes són suficients per a aprovar les reformes, no calen els del PP. D'altra banda, l'actitud del PSOE, favorable en principi a les ànsies reformadores catalanes, ja ha portat el previst efecte dòmino: Andalusia també vol reformar el seu Estatut, Canàries, igualment, i no en parlem ja del País Basc...

En tercer lloc, el PP –tot i no dir-ho expressament hi ha prou dades per afirmar-ho– ordenarà als seus governs autonòmics que demanin reformes d'igual contingut que les que impulsin nacionalistes i socialistes. amb la qual cosa s'hi afegirien el País Valencià, Balears, Castella i Lleó, Galícia... i què farien, aleshores, la resta? no demanarien la seva reforma? Tot plegat condueix a un escenari molt complicat. Com afrontarà el Govern i el PSOE un allau de peticions de reforma? Més cafè per tothom? Sense una norma, un canal –sigui la reforma constitucional prèvia o, si no, una comissió parlamentària *ad hoc*– que ordeni les possibles peticions de reforma, és difícil imaginar que aquest procés no es converteixi en un caos que acabi erosionant el Govern i el PSOE.

Pel que fa a reformes concretes, el PP de les Illes –amb majoria absoluta– ja ha anunciat, per boca del president del Govern balear, Jaume Matas, que quan es conegui el sentit de la reforma estatutària “d'altres comunitats” –llegiu Catalunya–, els conservadors illencs la copiaran. És l'estratègia abans comentada, que de segur que posarà en pràctica el PP: saturació de peticions de reforma. Segons l'equilibri polític balear, una hipotètica petició de reforma tendria ample suport al Parlament balear: el PP té trenta diputats de cinquanta-nou, el PSM i UM –com a partits nacionalistes sempre hi estaran a favor i, de fet, genèricament ja s'hi han mostrat– en tenen, respectivament, quatre i tres; i EU –Els Verds– que en principi també són favorables– en disposen de tres més. És a dir, que en prin-

cipi, quaranta vots són gairebé segurs per a la reforma. Faci el que faci el PSOE –dinou diputats– la petició s'aprovaria.

Pel que fa al País Valencià, PP i PSOE han acordat per enèsima vegada la comissió que ha d'estudiar la reforma de l'Estatut. Mesos després que el PP frenés en sec les ànsies autonomistes del president Francesc Camps, ara sí que podria afavorir el procés de reforma estatutària.

Jordi Sevilla, ministre d'Administracions Públiques.

■ **Sistema de finançament.** En aquest punt ja s'ha posat en evidència que les bones intencions no sempre es tradueixen en fets. El nou ministre d'Administracions Públiques, Jordi Sevilla, anunciava que durant aquesta legislatura es mantindria l'actual sistema de finançament autonòmic. I no seria fins la propera que es traduiria "en diners" allò que es pugui renegociar durant aquests quatre anys. Aquest anunci posa en escac un dels principals punts de l'acord tripartit per al Govern de Catalunya, que defensa un sistema de finançament més just per al Principat.

Les Illes, al marge del règim especial de Balears (REB) –un tema pendent que potser tornarà a posar-se damunt la taula–, necessiten de manera urgent dues línies de finançament especial: sanitat i educació. Els dos serveis públics bàsics estan col·lapsats. L'increment de pobla-

ció –en la pràctica s'ha duplicat en els últims trenta anys– ha creat unes necessitats que no es poden satisfer avui. Les competències d'ensenyament van ser transferides l'any 1998. Les de sanitat, el 2002. Ja en el seu moment es va reconèixer que la dotació pressupostària amb què arribava cada competència era insuficient. Ara la situació és encara pitjor. Falten places d'escolarització, mediadors culturals i d'acollida dels nous estudiants per afavorir-ne la integració cultural, lingüística i social –Balears té la taxa més alta de tot l'estat d'alumnes estrangers–; es necessiten més places hospitalàries i més professionals... és a dir, i en resum, es requereix més finançament. Tots els partits balears hi estan d'acord. Sanitat i Educació són les prioritats a les quals haurà de donar resposta el Govern Zapatero augmentant força la inversió a les Illes.

Paral·lelament, al País Valencià no hi ha un debat intens sobre la reforma del model de finançament; l'única notícia que hi ha és un vague suport del secretari general del PSPV, Joan Ignasi Pla, al model proposat per Pasqual Maragall.

En la campanya el PSOE es compromet a acabar l'AVE València-Madrid el 2007.

■ **Infraestructures.** Hi ha dues línies d'alta velocitat en l'aire en aquests moments: la que ha d'unir Madrid amb el País Valencià i la del corredor mediterrani. Des del País Valencià fins a la capital de l'estat hi ha previst que es construeixin dos trajectes: un que ha d'enllaçar València i Alacant amb Madrid a través d'Albacete, i un altre directe des del cap i casal a través de Conca. L'anterior ministre de Foment, Francisco Álvarez Cascos, va anunciar que la primera d'aquestes línies, la que transcorre

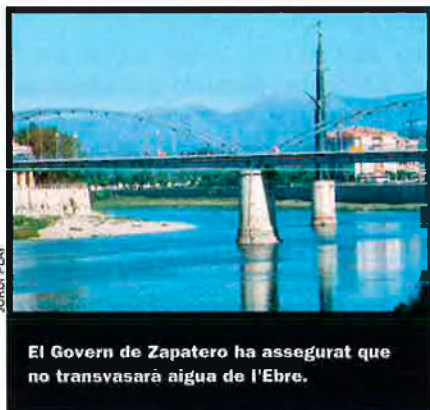
a través d'Albacete, estaria enllestida el 2010. Sobre el trajecte directe entre València i Madrid, que està a les beceroles, no hi ha cap termini concret. El PSOE, en la passada campanya electoral, va assegurar que la primera de les línies de l'AVE es podria acabar abans del 2007, una afirmació que encara no han repetit després de guanyar les eleccions. Falta saber, també, si el PSOE apostarà pel segon trajecte directe entre València i Madrid. Pel que fa al corredor mediterrani, el PP en cap moment va passar de la defensa genèrica de la necessitat de fer una línia d'alta velocitat entre València i Barcelona. El PSPV i el PSC sí que han fet bandera des de fa alguns anys de l'enfortiment de l'arc mediterrani. S'haurà de comprovar el reflex pressupostari d'aquesta aposta. Una altra de les incògnites és la de saber quin suport prestarà l'executiu del PSOE a la celebració de la Copa de L'Amèrica a València l'any 2007. De moment, tot està per detallar.

En matèria d'infraestructures viàries, no solament es reivindiquen línies d'alta velocitat. A Catalunya es reclama el traspàs de la gestió de la xarxa de rodalia de tren. Aquesta xarxa es troba en una situació de saturació i deixadesa alarmant que impedeix la comunicació i l'articulació territorial del Principat. Especialment greu és la situació de línies tan deteriorades com la de Barcelona-Puigcerdà: en ple segle XXI, el tren circula en alguns trams a prop de 30 km/h.

A Catalunya també és històrica la reivindicació de la descentralització de la gestió dels ports i aeroports. El Govern català vol coordinar les activitats dels diferents ports catalans i establir criteris de col·laboració amb els del País Valencià i de les Illes. Aquesta reivindicació també està vinculada amb la de la millora de les comunicacions viàries i ferroviàries de l'anomenat eix mediterrani abans esmentat.

També a Catalunya es mira amb expectativa la política del nou executiu espanyol respecte dels aeroports. Fins ara, l'estat ha volgut convertir Madrid en el centre de les comunicacions aèries espanyoles. Gairebé totes les forces polítiques de Catalunya coincideixen a demanar que l'aeroport del Prat sigui de

vols transcontinentals. Pasqual Maragall, a més, ja ha demanat al Govern de Zapatero que el TGV arribi directament a la terminal de l'aeroport de Barcelona.

El Govern de Zapatero ha assegurat que no transvasarà aigua de l'Ebre.

■ **Pla Hidrològic Nacional.** Un dels principals reptes del Govern de Zapatero és resoldre el problema d'aigua al País Valencià i a Múrcia després d'anunciar que paraitzarà el transvasament de l'Ebre. El PSOE presentarà la pròxima tardor un nou PHN que asseguren que durà més aigua, més barata i en menys temps que el transvasament al País Valencià. El nou executiu anuncia que el nou pla tindrà com a eixos l'estalvi d'aigua en els regadius, la reutilització i la construcció de dessaladores. El PP valencià ha aprofitat l'anunci de paralització del transvasament per arremetre contra els socialistes i preparar una mobilització política. L'AVE, el lobby empresarial que aplega els principals empresaris valencians, ja va demanar al PP el passat dimecres 21 que canviï d'actitud i que negociï una solució amb l'executiu de Madrid. Una altra de les incògnites serà saber què passa amb el Pacte de l'Aigua de l'Aragó, que preveu de fer nous regadius en aquesta regió que treuen més aigua del riu Ebre que el transvasament.

■ **El règim especial per a les Balears.** El REB es va aprovar el 1998. És una llei que canalitza les inversions (al marge de qualsevol altre pla general que pugui afectar tot l'estat) i el finançament del Govern central a Balears específicament per donar resposta a les necessitats peculiars derivades del fet insular, és a dir, el cost de la insularitat. El que passa, emperò, és que mai no s'ha posat en pràc-

tica. En res. És el gran repte balear del nou Govern. Ara tots els partits illencs es mostren d'acord a demanar a Zapatero que actualitzi el REB. Entre d'altres qüestions, les més importants que cal atendre, i sobre les quals hi ha consens polític a Balears, són els descomptes en bitllets aeris per a passatgers –l'aspiració és arribar al 50%–; major inversió en sanitat i educació; i el problema de l'aïllament energètic, que combinat amb l'increment exponencial de consum provoca avaries que deixen sense electricitat cada cop amb més freqüència i gravetat amples bosses de població quan la demanda, en períodes de molta calor sobretot, arriba a màxims que l'oferta no pot cobrir. En aquest cas, la solució passa per connectar la Península i les Illes, i aquestes entre si, de manera que s'asseguri un bon servei i es faci possible la competència d'empreses proveïdores –ara només n'hi ha una, GESA, enquadrada en ENDESA.

Una altra qüestió són les inversions en carreteres –l'estat de les quals, a Balears, és un dels més deplorables de l'estat–, perquè puguin absorbir una flota de vehicles que no cessa d'augmentar, un problema agreujat per l'existència durant la temporada alta dels cotxes de lloguer –prop de 60.000–. Finalment, cal incrementar força la despesa en transport públic, un servei molt deficitari en totes les illes: tren, autocars...; establir línies d'ajut als transport de mercaderies –importació i exportació– per línies marítimes per tal que la incidència negativa del cost d'insularitat en l'activitat empresarial i econòmica balear no li faci perdre –com ara passa– competitivitat en relació amb les empreses peninsulars...

Els reptes, com es veu, són molts, tot i que es poden reduir a un: reprendre el REB. Ara hi ha acord polític illenc a demanar al Govern central que doni resposta a tots aquests problemes, però no hi ha tant de consens quant a què ha de ser prioritari i com s'ha de fer cadascuna de les accions, sobretot les grans infraestructures.

Els primers símptomes del Govern de Zapatero són preocupants per a les aspiracions balears. El president ha citat reiteradament el seu compromís amb les inversions a Canàries, però no ha dit res de Balears. És clar, ha rebut el vot de Coali-

ció Canària. De les Illes, només els seus, quatre del PSOE. Hi ha voluntat genèrica d'atendre algunes peticions, però de compromisos fermes, concrets, no n'hi ha cap.

De seleccions catalanes en competicions oficials, res de res.

■ **Cultura i esport.** L'àmbit de la cultura és aquell en què es podria visualitzar més fàcilment el veritable abast dels canvis promesos per José Luis Rodríguez Zapatero. Precisament en aquest camp hi ha matèries molt delicades que poden mostrar la disponibilitat real o no de l'executiu espanyol per reconèixer la pluralitat cultural i lingüística de l'estat espanyol.

Hi ha un gest simbòlic que pot il·lustrar que les coses en la cosa pública espanyola han fet un tomb: la devolució dels anomenats "Papers de Salamanca", els documents d'institucions, entitats i persones, especialment dels Països Catalans, que van ser expoliats per les tropes franquistes i utilitzats per organitzar la repressió de la primera postguerra. El PSOE, en el seu anterior període de Govern, ja va incomplir un acord del consell de ministres que aprovava el retorn d'aquesta documentació que havia sol·licitat la Generalitat de Catalunya. De manera que, fins ara, les dues forces majoritàries espanyoles s'han negat a retornar els documents expoliats pel franquisme.

També hi ha un altre tema que aixeca encara més passions: el reconeixement de les seleccions esportives catalanes. De moment, l'únic que Zapatero ha dit al respecte –en resposta al dirigent del PP, Mariano Rajoy, en el debat d'investidura– és que cessaria "immediatament el secretari d'Esports, per no haver-se assabentat de res de res del que passa-

va", en referència al reconeixement internacional de la Federació Catalana de Patinatge.

Des del nou executiu espanyol, el primer secretari del PSC, José Montilla, ara ministre d'Indústria i Tecnologia, ha demanat "prudència i paciència" en aquestes reivindicacions. Montilla assegura que li consta que aquests temes entraran en l'"agenda política" i que s'hi "anirà avançant". En aquest cas, no hi ha més volta de full, l'avanç és sí o no, el terme mitjà és impossible.

■ **Llengua.** Zapatero haurà de definir el seu posicionament sobre algunes mesures preses per l'administració estatal contra la unitat de la llengua, com ara que al registre espanyol de llibres, l'ISBN, diferencie entre valencià i català, o el decret que obria la porta a la possibilitat que a les escoles oficials d'idiomes s'imparteixi l'assignatura de valencià diferenciada de la de català. Pel que fa a la promoció de la llengua, Zapatero ja es va comprometre durant el debat d'investidura a incloure el català en la futura Constitució europea. Quan s'assegui a negociar aquesta nova constitució es comprovarà el seu grau real de compromís amb aquesta promesa.

■ **Ensenyament.** En l'àmbit universitari és previsible que el nou secretari d'estat d'Universitats, Salvador Ordóñez, que fins ara havia estat rector de la Universitat d'Alacant, col·labori a rectificar alguns punts de la llei orgànica d'universitats que amenacen l'autonomia universitària i les competències autonòmiques sobre ensenyament superior. Una d'elles seria el recurs d'inconstitucionalitat que el Govern d'Aznar va presentar contra la llei d'universitats de Catalunya (LUC): La llei catalana defensava que els professors de les universitats catalanes havien de ser acreditats per l'agència d'acreditació pròpia, l'AQU (Agència de Qualitat Universitària), mentre que el Govern Aznar volia que les acreditacions de l'ANECA (l'agència d'acreditació estatal) fossin vàlides per al territori català.

A banda d'això, la LOU també va estatilitzar l'habilitació, el procés obligatori perquè un professor pugui ser fun-

cionari. El procés establert per la LOU ha alentit i burocratitzat molt el sistema i, a més, no garanteix la qualitat de l'avaluació dels habilitats en matèries com ara Filologia Catalana.

La llei de qualitat de l'ensenyament, el Govern espanyol ha dit que la derogarà i en farà una amb el concurs dels sectors implicats. No se'n coneixen les línies.

Ningú no sap què farà el nou Ministeri d'Habitatge per reduir el preu dels pisos.

■ **Habitatge.** L'habitatge, o, per ser més exactes, ofertar-ne a preus raonables, ha estat una de les banderes polítiques i electorals de Zapatero i del PSOE. Tant, que ha creat un ministeri a propòsit. La nova ministra, Maria Antonia Trujillo, exconsellera extremeña del ram, ha anunciat que impulsarà un pla per treure al mercat –de lloguer i segona mà– a preus assequibles uns 180.000 habitatges anuals, seguint una mena d'extrapolació a tot l'estat del pla de vivenda que ella impulsà a Extremadura. D'entrada, cal dir que no fa cara que el problema de l'habitatge en aquella regió sigui gaire semblant al de les grans ciutats o al de la conca mediterrània –on hi ha els més greus desequilibris–. Per això seria desitjable bastant més concreció sobre els plans de la insòlita ministra. No podem oblidar que en els nostres països el problema de la construcció està sotmès, també, a una variable gens menyspreable, com és la necessària protecció territorial i ambiental. D'altra banda, durant els darrers anys el PSOE s'ha fartat de criticar el PP per apostar a fons per "l'economia del maó", és a dir, basar el creixement en un excés de construcció. Això es combat amb més construcció, per social que sigui? No s'entén. Encara més estrany és que ni

aquesta ministra ni Zapatero hagin fet cap referència al mercat immobiliari, determinat en bona part –si més no quant a potencialitats de construcció– per la política territorial. Cal recordar que aquesta és una competència de les autonomies.

Què pensa fer, el PSOE, una llei marc que "recuperi" competències? Això no aniria en consonància amb l'Espanya plural, o sí? I si no fa una llei marc, com vol actuar sobre el territori, si planificar-lo afecta les promocions immobiliàries? Encara més, els ajuntaments són els que, en darrer terme, qualifiquen els terrenys: què es pensa fer sobre el particular? Si en general el Govern Zapatero és boirós, en l'àmbit de l'insòlit Ministeri d'Habitatge la boira és molt més espessa.

■ **Recursos pendents.** Al Principat s'espera que el nou executiu espanyol compleixi la sentència del Tribunal Constitucional que instava el Govern de José María Aznar a traspasar els fons i la gestió del FORCEM al Govern català. De moment, encara no s'ha fet públic cap compromís al respecte.

Pel que fa a Balears, sorprèn el silenci del Govern Zapatero i del PSOE en relació amb les lleis senyeres del Pacte de Progrés que segueixen en el Tribunal Constitucional pendents de sentència, totes elles recorregudes pel Govern d'Aznar a instàncies del PP balear. En concret són la llei de consells, la de comerç i la de "paritat" –o de reforma de la llei electoral balear per obligar a la igualtat de sexes en les candidatures autonòmiques–. En teoria el Govern Zapatero hauria de retirar els recursos. Però el fet és que, de moment, no ha dit res. Ni tan sols ho ha dit el PSOE balear. Ni una paraula. Potser és una estratègia per sorprendre més tard. Qui sap. En qualsevol cas és molt estrany el silenci davant d'unes qüestions que són políticament importants, perquè si no es retiren els recursos podria passar que l'Alt Tribunal acabés derogant, totalment o parcialment, lleis que foren bandera del Pacte de Progrés liderat pel PSOE.

Miquel Calvet
Miquel Payeras
Enric Rimbau

(Amb informacions d'Àlex Milián)